

Zorgtechnologie en innovatie

Monitor Woonvormen Dementie

Zorgtechnologie in het verpleeghuis

De inzet van technologische innovaties in de verpleeghuiszorg voor mensen met dementie is een relatief nieuwe ontwikkeling die als veelbelovend wordt gezien. Technologische hulpmiddelen bieden een oplossing om zorgverleners te ondersteunen en te ontlasten, kwalitatief betere zorg te verlenen en de kwaliteit van leven van bewoners te verbeteren. Hoewel de overheid het gebruik van slimme technologische hulpmiddelen de laatste jaren sterk stimuleert, blijkt dat optimale toepassing van technologie in de praktijk lastig is in de zorg voor mensen met dementie.

De ervaringen met zorgtechnologie in de (kleinschalige) verpleeghuissector zijn geïnventariseerd tijdens de vijfde meetronde van de Monitor Woonvormen Dementie en weergegeven in de [rapportage Zorgtechnologie en innovatie](#).

In deze factsheet presenteren wij een selectie van de bevindingen.

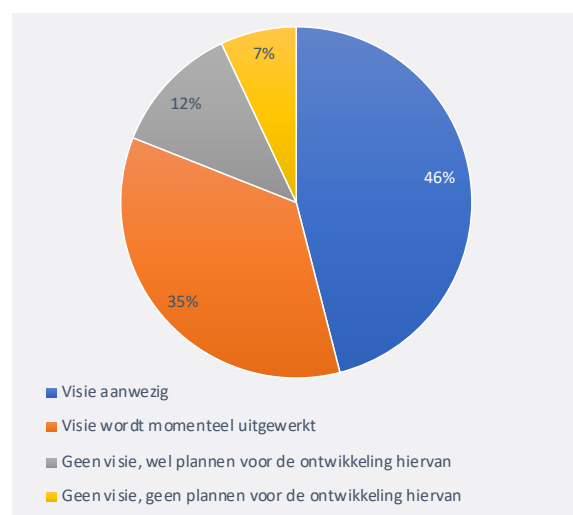
Belangrijkste bevindingen Zorgtechnologie en Innovatie

- **Visie op de inzet van technologie.** Van de deelnemende woonvoorzieningen heeft bijna de helft (46%) een visie op de inzet van technologie binnen de organisatie. Ruim een derde van de woonvoorzieningen (35%) is zo'n visie aan het uitwerken en 12% is van plan dit te gaan doen; een klein deel (7%) heeft dit voornemen niet.
- **Training in het gebruik van nieuwe technologische hulpmiddelen.** Volgens de geïnterviewde managers krijgen zorgmedewerkers in hun woonvoorziening (bijna) altijd een training in het gebruik van nieuwe technologische hulpmiddelen; twee derde van de zorgmedewerkers geeft echter te kennen dat dit niet altijd het geval is.
- **Gebruikte zorgtechnologie.** Gemiddeld zijn er per woonvoorziening acht verschillende soorten zorgtechnologie in gebruik; bewegingsdetectie op slaapkamers en digitale communicatiesystemen voor medewerkers worden het meest toegepast.
- **Doel van de ingezette technologie.** Het welzijn van bewoners bevorderen is de belangrijkste doelstelling van de ingezette zorgtechnologie.
- **Ervaren nut van technologische hulpmiddelen.** Het merendeel van de geïnterviewde managers, leidinggevend en zorgmedewerkers heeft positieve verwachtingen van de effecten van technologische hulpmiddelen op de zorg en vindt dat de zorg door technologie veiliger, persoonsgerichter en van hogere kwaliteit is.
- **Knelpunten in de succesvolle implementatie van technologie.** Kosten, omgevingsfactoren en gebrek aan eigenaarschap zijn de belangrijkste knelpunten in de succesvolle toepassing van technologie, vinden managers. Zorgmedewerkers zien een gebrek aan stabiliteit, te weinig training en onvoldoende gebruiksvriendelijkheid als voornaamste belemmeringen.
- **Invoering van technologie verbeteren.** De inzet van zorgtechnologie kan verbeterd worden door zorgmedewerkers meer te betrekken bij de implementatie ervan en te trainen in het gebruik hiervan, zorgmedewerkers goed op de hoogte te houden van nieuwe ontwikkelingen op het gebied van zorgtechnologie en technologische hulpmiddelen beter aan te laten sluiten op de wensen, behoeften en mogelijkheden van bewoners.

Visie op de inzet van technologie

Een integrale visie waarin duidelijk beschreven staat hoe technologie de zorg ondersteunt en in het dagelijks werkproces wordt geïntegreerd, geldt als een cruciale factor voor succesvolle implementatie van een technologisch hulpmiddel. Lang niet alle organisaties hebben echter een uitgewerkte visie op zorgtechnologie (Figuur 1). Verbeteren van de veiligheid (79%) en de kwaliteit van leven (57%) en verruiming van de leefruimte (43%) van bewoners zijn de belangrijkste redenen om technologie in te zetten in de organisatie. Het ontlasten van zorgmedewerkers in hun werk werd hierbij niet genoemd.

Figuur 1: Aanwezigheid van een visie op de inzet van technologie in de organisatie volgens managers.

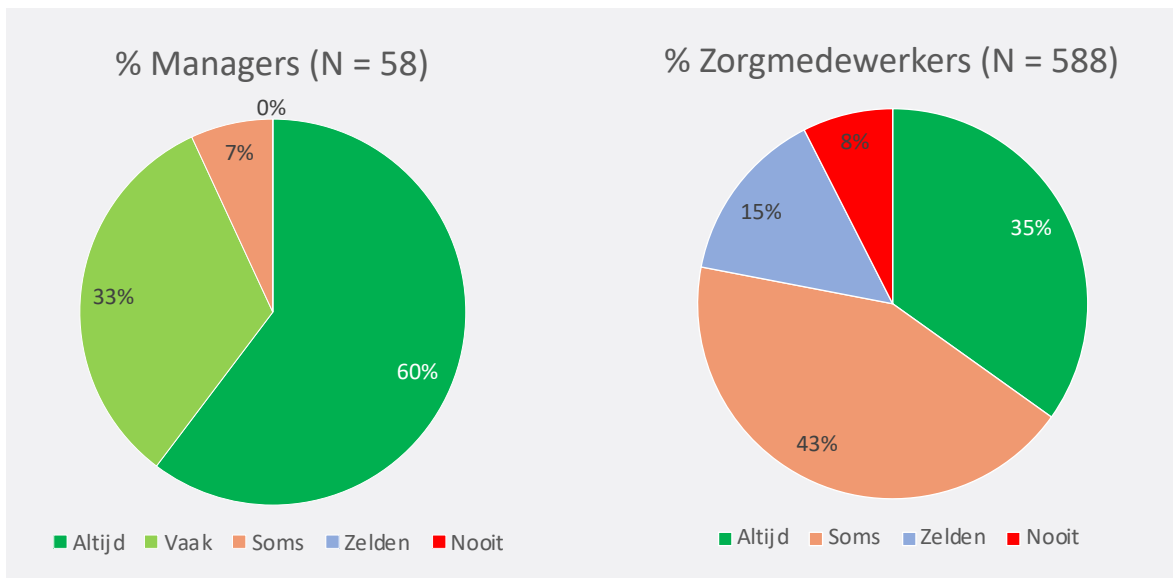
Training in het gebruik van nieuwe technologische hulpmiddelen

Om ervoor te zorgen dat zorgmedewerkers goed omgaan met technologie en deze effectief kunnen inzetten is het belangrijk dat zij getraind worden. Bijna alle managers (93%) zeggen dat zorgmedewerkers vaak tot altijd een training krijgen in het gebruik van nieuwe technologische hulpmiddelen. Van de zorgmedewerkers meldt echter 43% dat dit soms het geval is en zegt 22% dat dit zelden tot nooit gebeurt. (Figuur 2).

Van de woonvoorzieningen heeft:

- 32% een medewerker met de implementatie van technologie als hoofdtaak;
- 18% medewerkers met vrijgemaakte uren om technologie te implementeren;
- 5% medewerkers die zich met implementatie bezighouden zonder vrijgemaakte uren;
- 13% geen medewerkers verantwoordelijk gemaakt voor implementatie van technologie.

Figuur 2: Training van zorgmedewerkers volgens managers en zorgmedewerkers. Antwoord op de stelling: Wanneer er nieuwe technologische hulpmiddelen worden ingezet, worden medewerkers/word ik getraind in het gebruik hiervan.

Gebruikte zorgtechnologie

De managers is gevraagd van 28 veelvoorkomende zorgtechnologieën aan te geven welke er in de woonvoorziening worden gebruikt. Voorbeelden van technologische hulpmiddelen die in meer dan driekwart van de woonvoorzieningen worden ingezet, zijn bewegingsdetectie op slaapkamers (95%) en digitale communicatiesystemen voor zorgmedewerkers (86%). Andere hulpmiddelen, zoals GPS-horloges (59%) en zorgrobots (52%) (zie voor voorbeelden Figuur 3), zijn in de helft van de woonvoorzieningen in gebruik. Virtual of Augmented Reality-toepassingen (5%) of camerabewaking van bewoners in hun woon/slaapvertrek (2%) zijn nauwelijks aanwezig. Het gemiddeld aantal technologische hulpmiddelen dat per woonvoorziening wordt gebruikt is acht (mediaan); tussen de woonvoorzieningen varieert dit aantal van twee tot vijftien.

Figuur 3: Voorbeelden van technologische hulpmiddelen:

A: Bewegingssensor

B: Zorgrobot (bron: Salford Insitute for Dementia)

C. Virtueel fietsen

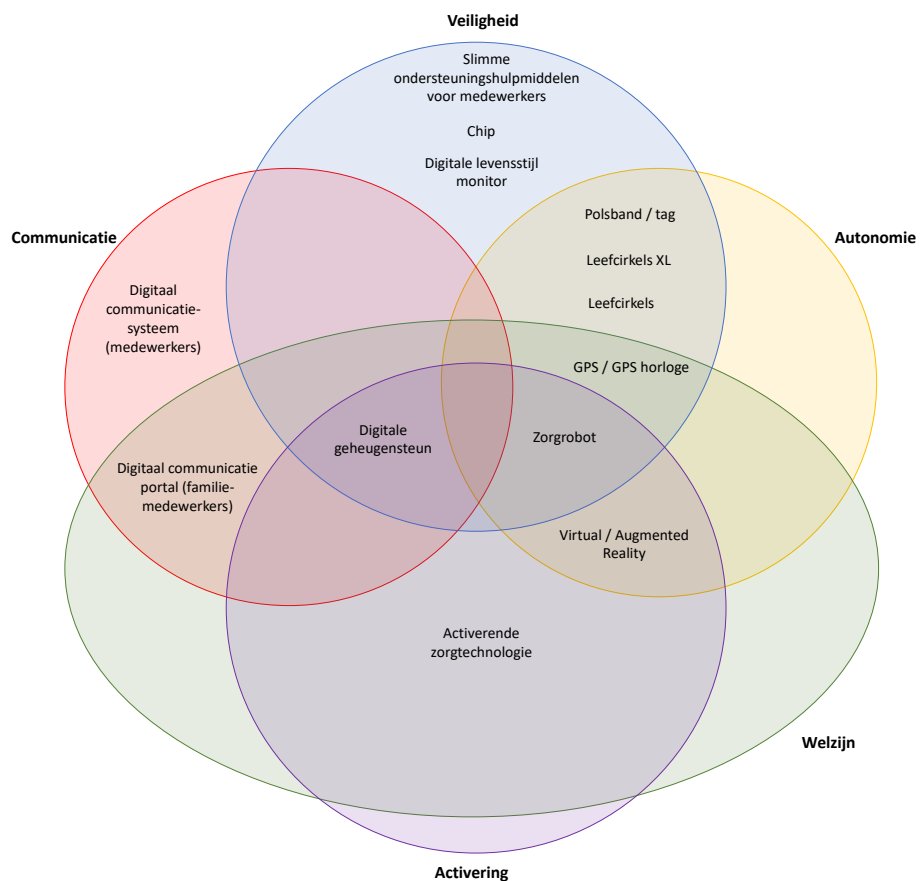

Doel van de ingezette technologie

Om erachter te komen waarom managers hebben gekozen om een bepaald technologisch hulpmiddel te gebruiken in hun organisatie is aan hen gevraagd om voor ieder type hulpmiddel aan te geven met welk doel zij dat inzetten. De belangrijkste doelstellingen die managers noemen bij het gebruik van de verschillende typen technologie, zijn in te delen in vijf thema's: veiligheid, welzijn, communicatie, autonomie en activering. Sommige technologische hulpmiddelen worden voor één specifiek doel ingezet, maar de meeste typen hulpmiddelen dienen meerdere

doelen tegelijk (Figuur 4). Bevorderen van de veiligheid en autonomie van bewoners door middel van verschillende typen zorgtechnologieën (zoals GPS-horloges, leefcirkels of digitale geheugenondersteuning), zijn de meest genoemde doelstellingen bij gebruik van technologische hulpmiddelen. Bij de door de managers genoemde doelen lijkt het nut voor de bewoners leidend te zijn. Tegen de verwachting in werden ontlasten van zorgmedewerkers of efficiënter inrichten van werkprocessen niet genoemd als doel van de ingezette technologie.

Figuur 4: Typen technologische hulpmiddelen en de verschillende doelen waarvoor zij worden ingezet.

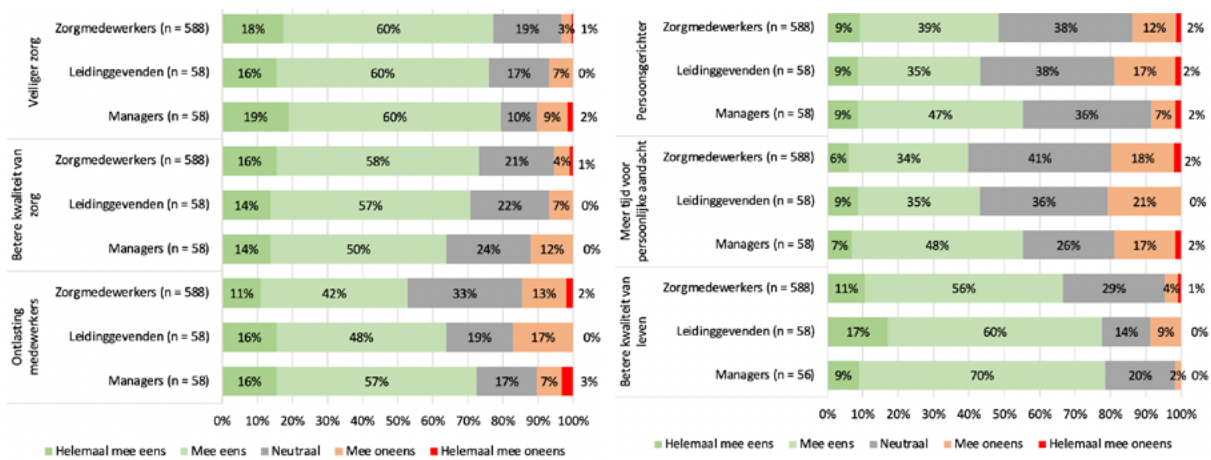
Houding ten opzichte van technologische hulpmiddelen in de zorg

Om zorgtechnologie effectief in woonvoorzieningen te kunnen inzetten is het belangrijk dat medewerkers zich bewust zijn van het nut van technologie voor bewoners en zichzelf en dat zij de positieve effecten ervan kunnen zien. Het merendeel van de managers, leidinggevend en zorgmedewerkers staat positief tegenover de inzet van technologische hulpmiddelen op de zorg en vindt dat deze door technologie veiliger en van hogere kwaliteit is (Figuur 5). Ook vindt het grootste deel van de ondervraagden dat zorgtechnologie bijdraagt aan de kwaliteit van

leven van bewoners. Daarnaast zijn de deelnemers neutraal tot positief over de bijdrage van technologie aan persoonsgerichte zorg en aan de beschikbare tijd om bewoners persoonlijke aandacht te geven. Wanneer het gaat om de invloed van technologie op het ontlasten van medewerkers bij hun werkzaamheden zijn managers optimistischer dan zorgmedewerkers. Managers zijn ook meer overtuigd dat het gebruik van zorgtechnologie in de toekomst alleen maar zal toenemen; zorgmedewerkers staan hier neutraler tegenover.

Figuur 5: De houding van zorgmedewerkers, leidinggevend en managers ten opzichte van het gebruik van zorgtechnologie in zes stellingen:

1. Door de inzet van technologische hulpmiddelen wordt de zorg veiliger
2. Door de inzet van technologische hulpmiddelen zal de geleverde zorg van een hogere kwaliteit zijn
3. Door de inzet van technologische hulpmiddelen worden medewerkers ontlast
4. Door de inzet van technologische hulpmiddelen wordt de zorg persoonsgerichter
5. Door de inzet van technologische hulpmiddelen is er meer tijd voor persoonlijke aandacht voor de bewoner
6. De inzet van technologische hulpmiddelen heeft een positief effect op de kwaliteit van leven van de bewoner

Knelpunten in de succesvolle implementatie van technologie

Managers zien kosten (33%), omgevingsfactoren (26%) en een gebrek aan eigenaarschap (20%) als belangrijkste knelpunten bij de inzet van zorgtechnologie. Organisaties hebben te maken met budgettaire beperkingen bij de aanschaf, implementatie en borging van zorgtechnologie. Omgevingsfactoren die hierbij een negatieve invloed hebben zijn bijvoorbeeld een slechte ICT-infrastructuur of een onstabiele Wifi-verbinding. Een gebrek aan eigenaarschap kan ertoe leiden dat medewerkers zich niet betrokken voelen bij zorgtechnologie en hierdoor weinig verantwoordelijkheid ervaren om de technologie te gebruiken. Dit kan leiden tot suboptimale inzet van de beschikbare zorgtechnologie.

Door 51% van de zorgmedewerkers zijn knelpunten aangegeven die zij in de dagelijkse praktijk tegenkomen bij het gebruik van zorgtechnologie. Uit deze antwoorden blijkt dat een gebrek aan stabiliteit (41%), een tekort aan training (11%) en onvoldoende gebruiksvriendelijkheid (10%) de belangrijkste belemmeringen zijn bij het gebruik van zorgtechnologie. Met een gebrek aan stabiliteit wordt hier bedoeld dat technologie niet of niet naar behoren functioneert of dat de techniek snel gebreken vertoont. Zorgmedewerkers hebben behoefte aan duidelijke uitleg en aan tijd om de technologie te leren gebruiken. De gebruiksvriendelijkheid is een probleem omdat medewerkers sommige technologieën onhandig of ingewikkeld vinden en te veel handelingen nodig hebben om deze te gebruiken.

Invoering van technologie verbeteren

Door 57% van de zorgmedewerkers zijn suggesties gegeven om het gebruik van zorgtechnologie te verbeteren. Zij geven aan dat meer training in het gebruik van zorgtechnologie (26%), technologie persoonsgericht maken (20%) en medewerkers 'up-to-date' houden over nieuwe technologieën (14%) de belangrijkste manieren zijn om de inzet van technologie te verbeteren. Training kan helpen om alle functies en mogelijkheden van de technologie te ontdekken zodat deze vervolgens echt goed kan worden benut. Met het persoonsgericht maken van technologie wordt bedoeld dat er behoefte is aan 'zorgtechnologie op maat', waarbij het technologische hulpmiddel kan worden afgestemd op de individuele behoeftes, wensen en voorkeuren van een bewoner. Zorgmedewerkers vinden het ook belangrijk dat zij beter op de hoogte worden gehouden van ontwikkelingen op het gebied van zorgtechnologie, omdat zij nu vaak niet goed weten wat relevant voor hen zou kunnen zijn.

Gebruikte onderzoeksmethode

Het onderzoek waarop deze factsheet is gebaseerd, maakt deel uit van de vijfde meetronde (dataverzameling 2019-2020) van de Monitor Woonvormen Dementie. In het kader van de Monitor Woonvormen Dementie verzamelt het Trimbos-instituut in opdracht van het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport sinds 2008 elke twee tot drie jaar gegevens bij woonvoorzieningen voor mensen met dementie die langdurige zorg ontvangen. Aan de vijfde meetronde namen 58 woonvoorzieningen voor mensen met dementie deel. De gegevens voor dit onderzoek zijn verzameld door middel van semigestructureerde interviews met de managers van de deelnemende woonvoorzieningen (n=58) en vragenlijsten voor leidinggevendenden (n=58) en zorgmedewerkers (n=588). Meer informatie over de methode en andere uitkomsten van het onderzoek zijn na te lezen in de [rapportage Zorgtechnologie en innovatie](#).

Praktische aanbevelingen voor woonvoorzieningen

- Formuleer een integrale visie op het gebruik van zorgtechnologie in de organisatie en maak daarin duidelijk wat de doelen zijn op lange termijn, op welke manier de technologie bijdraagt aan de verbetering van de zorg en hoe het werkproces gaat veranderen.
- Oriënteer je goed op de mogelijkheden van de technologie die in overweging wordt genomen, zoals de kosten van aanschaf en onderhoud, implementatie en borging, gebruiksvriendelijkheid en stabiliteit. Vraag daarvoor ook om informatie bij andere zorgorganisaties die een dergelijke technologie gebruiken.
- Bied voldoende en passende training aan zorgpersoneel en geef hiervoor voldoende tijd. Zorg ervoor dat iedereen die met een technologisch hulpmiddel te maken heeft, weet hoe dit werkt en hoe het goed gebruikt kan worden.
- Zorg voor duidelijke aanspreekpunten voor medewerkers en voor ondersteuning op verschillende niveaus. Bijvoorbeeld een verantwoordelijke (innovatie)manager die tijd heeft gekregen om zich met zorgtechnologie en innovatie bezig te houden. Zorg ook voor een kartrekker op de werkvloer: een medewerker die zeer goed op de hoogte is van de ingezette technologie en collega's kan ondersteunen en coachen in het gebruik ervan. Geef deze persoon hiervoor ook tijd.
- Stem zorgtechnologie af op zowel de behoeften en de mogelijkheden van bewoners, als op de behoeften van medewerkers.
- Schaf technologische hulpmiddelen aan die gebruiksvriendelijk zijn en waarbij in de dagelijkse praktijk niet al te veel handelingen moeten worden verricht.
- Weet wat er leeft op de werkvloer om een realistisch beeld te krijgen van het daadwerkelijke gebruik van de technologie en van de voordelen en knelpunten die medewerkers ervaren.
- Onderzoek van te voren welke randvoorwaarden – zoals (technische) ondersteuning, geschiktheid van het gebouw, goed werkende wifi – nodig zijn en of hieraan kan worden voldaan.

Colofon

Trimbos-instituut
Postbus 725
3500 AS Utrecht
T: 030 – 297 11 00

Vormgeving & productie
Canon Nederland N.V.

Beeld
Gettyimages.nl

Financiering
Ministerie van VWS

Bestelinformatie
Deze factsheet is als download
beschikbaar of te bestellen via
www.trimbos.nl/webwinkel

Artikelnummer: AF1864

© 2021, Trimbos-instituut, Utrecht

Copyrights Trimbos-instituut
Alle rechten voorbehouden. Niets uit
deze uitgave mag worden veelevoudigd
of openbaar gemaakt, in enige vorm
op enige wijze, zonder voorafgaande
toestemming van het Trimbos-instituut.